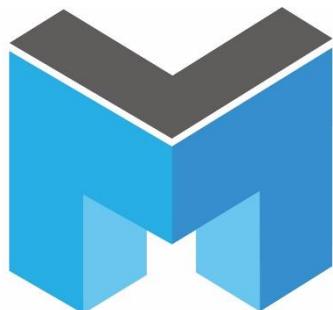

Abstrakty příspěvků

Book of Abstracts

24.

mezinárodní setkání
**mladých
lingvistů**

Filozofická fakulta
Univerzita Palackého v Olomouci

2023

Skrytý význam pádů v projevech Putina

PLENÁRNÍ PŘEDNÁŠKA / PLENARY LECTURE

Laura A. Janda (Professor of Russian Linguistics)

UiT The Arctic University of Norway

Zatímco výběr slov je záměrný a vědomý, gramatické kategorie signalizují roli, kterou mají pojmy v diskurzu. Tato první aplikace Keymorph Analysis na ruská data porovnává použití gramatických pádů pro podstatná jména s významem „Rusko“, „Ukrajina“ a „NATO“ v Putinových projevech v období kolem invaze na Ukrajinu a v jeho projevu z 24. 2. 2023. Naše analýza odhaluje příběh, v němž Putin líčí Rusko jako dynamického spolehlivého partnera pro spolupráci, ale také jako oběť nespravedlivých geopolitických manévrů. Ukrajina je naproti tomu dehumanizována jako pouhé statické území, nikoli stát. Z projevu z 24. 2. „Ukrajina“ skoro zmizela. NATO se objevuje především jako označení pro nedůvěryhodnou organizaci a cíl Ukrajiny a později jako synonym pro „západ“ a „USA“.

Vulgátní čtení v Blahoslavově překladu Nového zákona

Robert Dittmann

Filozofická fakulta, Univerzita Karlova, Praha

Příspěvek se zabývá otázkou předloh Blahoslavova Nového zákona z roku 1564. Ukazuje, že tradovaná představa překladu z originálu, kritizovaná již J. Konopáskem, neodpovídá Blahoslavovu postupu, stejně však nešlo ani o překlad latinského Bezova překladu. Na mnohých vulgátních čteních se potvrzuje Kyasovo stanovisko, že textovým půdorysem bylo melantrišské znění druhé poloviny 50. let 16. století (bible z roku 1556/57 a nedávno znovuobjevený Nový zákon z roku 1558), mnohá vulgátní znění tak pronikla, zřejmě nechtemě, do překladu. Dosavadní názory byly omezeny materiálovou bází výzkumu (metoda textových sond u Kyase, prolegomena – vybrané doklady – u Konopáska), zatímco kolace bratrských znění při přípravě kritické edice Nového zákona z roku 1601 umožnily pokrýt materiál exhaustivně. V příspěvku však budou z časových důvodů představeny jen dílčí výsledky.

Anglická slova v korejském jazyce: mohou si mladší a starší generace porozumět?

Monika Hálová

Filozofická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci

V posledních letech se v korejštině projevuje vliv anglického jazyka. To má za následek rozsáhlý výskyt anglických výpůjček, které se stávají daleko běžnějšími. Tyto výpůjčky jsou používány především mladší generací, a to jak v běžném životě, tak v reklamách i médiích, což z nich učinilo nedílnou součást moderní slovní zásoby.

Zatímco někteří toto vnímají jako pozitivní projev globalizace, jiní se obávají, že to může vést k propasti v porozumění mezi mladší a starší generací Korejců a ke ztrátě vzájemné komunikace. Především proto, že starší generace nemusí být s angličtinou natolik obeznámena a může mít potíže s pochopením těchto nových termínů. Zatímco mladší generace, která je vlivu angličtiny vystavena daleko více, používá výpůjčky v každodenní mluvě častěji, a to i proto, že se zdají oproti korejským slovům kratší a výstižnější.

V tomto rozdílu se mohou odrážet také změny vnímání tradičních hodnot různých generací. Používání výpůjček z angličtiny může značit posun mladší generace směrem ke kultuře Západu. Toto může starší generace vnímat jako hrozbu pro tradiční korejské hodnoty. Používání výpůjček může vést také k utváření sociálního postavení založeného na jazykové vybavenosti. Lidé, kteří výpůjčky do své řeči začleňují, mohou být vnímáni jako vzdělanější a sofistikovanější oproti lidem, kteří takto nečinní.

Kromě zvýšeného používání těchto výpůjček v korejštině dochází i k utváření hybridního jazyka, takzvané Kongliš, která je kombinací korejštiny a angličtiny. Takovýto hybridní jazyk může poté představovat značné problémy jak pro Korejce, tak pro cizince učící se korejsky. Tento hybridní jazyk také vyvolává obavy, zda nemůže vést k úpadku korejského jazyka.

Závěrem je nutno říci, že ačkoli existují takové obavy, výpůjčky se bezpochyby staly nedílnou součástí moderní korejské slovní zásoby a nyní je nezbytné nalézt rovnováhu v jejich míře užívání. Je důležité si uvědomit, že jazyk se neustále vyvíjí a přizpůsobuje se změnám ať už v kulturních normách, tak ve společenských trendech.

Vývoj syntaktických struktur v textech psaných nerodilými mluvčími češtiny

Michaela Hanušková, Michaela Nogolová

Filozofická fakulta, Ostravská univerzita

Syntaktické vlastnosti jsou jednou z charakteristik, pomocí které je možné sledovat jazykový vývoj studentů cizích jazyků. V posledních letech se výzkum orientuje na vlastnosti, které odrážejí dependenční struktury vět (cf. Ouyang & Jiang 2018; Ouyang et al. 2022). V našem výzkumu jsme se zaměřili na index mean dependency distance (MDD, průměrná dependenční vzdálenost). MDD ve větě je vypočítáno jako průměrná vzdálenost (měřená ve slovech) mezi řídícím členem a slovy na něm závislými (cf. Liu 2008; Liu et al. 2017). Pro analýzu využíváme 5721 textů z žákovského korpusu CzeSL-SGT (Šebesta et al. 2014). Pro srovnání dat s rodilými mluvčími využíváme texty z korpusu SKRIPT2012 (Šebesta et al. 2013). Pomocí indexu MDD analyzujeme vývoj syntaktických struktur češtiny jako cizího jazyka na jazykových úrovích A1-C1. Zajímají nás také rozdíly mezi slovanskými a neslovanskými rodilými mluvčími. Všechny výsledky jsou statisticky testovány. Výsledky ukazují, že čím vyšší je jazyková úroveň, tím vyšší jsou hodnoty MDD. Srovnání hodnot získaných od slovanských a neslovanských rodilých mluvčích ukazuje, že vyšších hodnot MDD dosahují rodilí mluvčí slovanských jazyků.

Jazykové rozdíly mezi Severní a Jižní Koreou a jejich vývoj

Jana Hrubá

Filozofická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci

Druhá světová válka rozdělila korejský národ na dva samostatné státy – Jižní a Severní Koreu. Ani Korejská válka v letech 1950–1953 nevedla ke sjednocení a vedla k postupnému odcizování obou polovin korejského poloostrova. K tomu dochází nejen na politické a kulturní, ale i jazykové úrovni. Rozdílné dialekty hlavních měst Soul a Pchjongjang se staly základy pro standardní jazyk v obou zemích. Dalším aspektem vznikajících odlišností jsou rozdílné politické situace. Zatímco Jižní Korea se otevřela západu a začala přejímat slovní zásobu především z angličtiny, Severní Korea se orientuje směrem k ruskému jazyku, ze kterého přejímá některé termíny. V Severní Koreji je kladen také vysoký důraz na purifikaci jazyka, čímž vznikají nové termíny, které se odlišují od terminů užívaných v Jižní Koreji. Tento rozdíl se projevuje ve vysokém procentu především u technické terminologie. Další rozdíly najdeme také na úrovni slovní zásoby, gramatiky, zdvořilostních úrovní i výslovnosti. Tento příspěvek shrnuje postupné odcizení těchto jazyků, poukazuje na zhoršující se problémy porozumění mezi těmito zeměmi a zhodnocuje pokusy o překonání tohoto zvětšujícího se jazykového rozdílu mezi Korejci.

Nářeční ekvivalenty slovesa kašlat

Tereza Kopecká

Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, Brno

Příspěvek se zabývá ekvivalenty slovesa kašlat, se kterými se setkáváme v nářečích českého jazyka. Tato slovesa jsou – stejně jako všeslovanský výraz kašel – zvukomalebná, napodobující svým hláskovým složením zvuk kaše. Některá z nich jsou pevně spjata s určitou nářeční oblastí českého jazyka, a pro některé uživatele češtiny tak mohou být sama o sobě nesrozumitelná. Nesrozumitelnost může být případně způsobena i tím, že se tato slovesa objevují na našem území v dalších významech. Součástí příspěvku budou též poznatky týkající se substantiv z těchto sloves odvozených (označení kašlajících osob či druhů kaše).

Čas a děj v češtině z pohledu lingvisticky vzdělaných rodilých mluvčích

David Lavička, Kateřina Žvaková

Filozofická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci

Příspěvek vychází z připadové studie zaměřené na percepci děje a času studenty bakalářského studia českého jazyka (Bednáříková, Žvaková, Lavička: How Czech students perceive action and time in their mother tongue – a case study). Tato studie ve formě dotazníkového šetření zkoumala odpovědi na záměrně obecně formulované otázky Kolik dějů vyjadřuje [zadaná] věta? a Která slova mají schopnost vyjádřit čas? z důvodu zjištění uplatňovaných strategií při identifikaci konkrétních časových a dějových aspektů češtiny se zvláštním důrazem na deverbalitivní adjektiva.

Deverbalitivní adjektiva jsou cenným materiálem pro náš výzkum proto, že představují přechodný jev mezi slovesy a adjektivy – na rozdíl od ostatních adjektiv si totiž uchovávají některé slovesné kategorie, čímž je jejich jednoznačná klasifikace sporná. Cílem našeho příspěvku bude proto na základě analyzovaných odpovědí studentů představit různé přístupy v chápání děje a času v jazyce a v této souvislosti dále poukázat na specifika deverbalitivních adjektiv.

V druhé části příspěvku bychom se rádi zamysleli nad tím, jak jsou dějovost a čas v jazyce kódovány a jak tento způsob kódování odpovídá lidské zkušenosti se světem. Zde se opět opřeme o odpovědi studentů ve výše zmíněném dotazníku a doplníme je o poznatky z kognitivní lingvistiky.

Creativity across Language Levels

Jiří Mánek

Filozofická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci

Behind every great invention, innovation or work of art, there is a creative mind. Creativity in language, however, is not only the prerogative of poets, novelists, or playwrights. Recent evidence (Tannen, 1989; Cook, 1997, 2000; Crystal, 1998; Carter, 1999, 2004) reveals that linguistic creativity is also manifested in everyday communication and appears to be the property of all people.

This paper aims to map the possibilities of creative deviations from linguistic expectations—both intentional and unintentional—at the phonic/graphic, morphological, lexical, syntactic and textual levels using corpus data from British National Corpus (BNC), Corpus of Contemporary American English (COCA) and Czech corpora SYN (version 11), ORAL (version 1), ORTOFON (version 2), and ONLINE (second generation). Examples from Czech and English will be used as evidence of this linguistic rule-breaking phenomenon.

Zaznamenaná kvantita u posesiv „náš“ a „váš“ v Bibli cisterciácké (1456)

Anna Michalcová

Filozofická fakulta, Univerzita Karlova, Praha

V příspěvku budou představeny dílčí výsledky výzkumu v rámci disertační práce, která se zabývá pravopisem a hláskoslovím tzv. Bible cisterciácké (New York City, The Morgan Library & Museum, sign. MS M.752, 1456). Bible cisterciácká obsahuje text třetí redakce staročeského biblického překladu a podle nás poskytuje velmi reprezentativní zápis diakritického pravopisu, který může s vysokou mírou spolehlivosti odrážet tehdejší výslovnost staré češtiny. V rukopise nacházíme v naprosté většině případů adekvátně zapsanou jak kvantitu samohlásek, tak kvalitu souhlásek (např. Ptáky nebešké a rýby mořské, kteréž przecházegi řezky mořské /Ptáky nebeské a rýby mořské, kteréž přecházejí řezky mořské/ BiblCist Ps 8,9).

U posesivních zájmen typu „náš“ a „váš“ zachycují historické mluvnice dlouhé -á- v jednoslabičném „náš“ a „váš“, ale v textech starších také v nominativu a akuzativu dvouslabičných posesiv (např. „nášē“, „vášē“; viz Gebauer III/1, 1896, s. 486; Vážný 1964, s. 127–128; Šlosar 1986, s. 185). Příspěvek představí analýzu zaměřenou na záZNAM kvantity u těchto posesiv ve vybraných pasážích Bible cisterciácké a porovná ji s popsaným stavem v historických mluvnicích.

Fenomén Chernobyl (2019) v reflexii používateľských recenzií na ČSFD

Patrícia Molnárová

Filozofická fakulta, Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica

Havária v jadrovej elektrárni V. I. Lenina v Černobyle (26. apríla 1986) sa považuje za jednu z najhorších globálnych ekologických katastrof. Pretrvávajúci záujem o túto problematiku dokumentuje mediálna produkcia v podobe filmov, seriálov i počítačových hier. V popredí sa v súčasnosti nachádza americko-britská miniséria *Chernobyl* (2019) inšpirovaná reportážou knihou bieloruskej spisovateľky a nositeľky Nobelovej ceny za literatúru Svetlany Alexievič. Príspevok sa sústredí na divácku recepciu seriálu *Chernobyl* zaznamenanú v používateľských recenziách na Česko-slovenskej filmovej databáze v rokoch 2019 až 2022. Predmetom výskumu je 183 recenzií v slovenskom jazyku excerptovaných z 1065 dostupných komunikátov na ČSFD. Na tomto materiáli bolo identifikovaných sedem kategórií, ku ktorým sa používateelia opakovane vyjadrovali a prostredníctvom ktorých hodnotili seriál aj environmentálnu udalosť ako takú: 1) umělecké aspekty seriálu; 2) jazyk; 3) reflexia historického obdobia; 4) charakteristika černobylskej havárie; 5) komparácia so súčasnou filmovou/seriálovou tvorbou; 6) odporúčania a perspektívy využitia seriálu v praxi a 7) celkové hodnotenia používateľov. Cieľom štúdie je na základe kvalitatívneho prístupu k materiálu, jeho analýzy, komparácie a interpretácie v mediálnom, komunikačnom a mimojazykovom kontexte podať komplexný obraz o mediálne spracovanej aktuálnej environmentálnej problematike z pohľadu špecifickej skupiny recipientov. Výsledky výskumu možno interpretovať aj v kontexte environmentálnej komunikácie v súčasných slovenských médiach.

Silenced by Stereotypes: The Gender Bias in Media Discourse on Female Politicians

Yuliia Mostova

Filozofická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci

The representation of female politicians in media discourse has long been a topic of concern due to the pervasive gender bias that is often present in their portrayal. This study examines the gender bias in Czech media discourse on female politicians, with a particular focus on how stereotypes contribute to the marginalization and silencing of women in politics. Using a content analysis approach, the study analyzes Czech newspaper titles to uncover the ways in which gender stereotypes are constructed and perpetuated in media discourse. The findings reveal a clear gender bias in the language used to describe and refer to female politicians, with women often being subjected to double standards and negative stereotypes. The implications of this bias are significant, as media discourse has the potential to shape public perceptions of female politicians and influence their political careers. This study highlights the need for media outlets to adopt more inclusive and equitable language in their coverage of politics, in order to promote gender equality and support the representation of women in political leadership.

Nefinitní slovesné tvary v diskurzu EU

Eva Nováková

Filozofická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci / Filozofická fakulta,
Univerzita Pardubice

Úřední dokumenty Evropské unie představují specifický typ administrativně-právního stylu, který tvoří legislativní bázi velké mezinárodní instituce a zároveň slouží pro komunikaci evropských orgánů s „vnějším světem“, tj. občany členských států, přičemž obě tyto funkce musí dle principů jazykové plurality plnit ve všech 24 úředních jazycích EU. Texty publikované EU proto vykazují vysokou míru hybridnosti nejen z hlediska žánrové rozmanitosti a jazykové různorodosti, konfrontované s nezanedbatelnou rolí (euro)angličtiny coby unijní lingua franca, ale také vzhledem k okruhu potenciálních adresátů a komunikačních cílů, jež mají splňovat.

Příspěvek se zaměřuje na jazykový jev související se stylistickým požadavkem, aby úřední dokumenty dokázaly efektivně předat maximum informací na minimálním prostoru – na anglická nefinitní slovesa, jež mohou v komplexní jmenné frázi rozvíjet řídící jména nebo jako adverbiale plnit funkci větných kondenzorů. Jejich výskyty sleduje v anglických verzích daného textového typu a prostřednictvím kontrastivní analýzy zjišťuje, jakým způsobem je tento projev verbo-nominálního vyjadřování překládán do češtiny. Nalezené ekvivalenty jsou kategorizovány podle provedených překladatelských posunů mezi výchozím a cílovým textem v rovině morfo-syntaktické, sémantické a pragmatické. Analýza se soustředí především na poměr mezi nominálními a verbálními tendencemi, na jejichž interpretaci příjemcem textu mají vliv jak odlišné systémové dispozice angličtiny a češtiny, tak charakteristické stylistické vzorce úředních dokumentů EU, do kterých se všech úředních jazycích výrazně propisuje užívání eurožargonu. Kvalitativní hodnocení směřuje ke zodpovězení otázky, nakolik české protějšky vyhovují principu tzv. funkční ekvivalence – tj. zda se shodují s žánrovými parametry příslušného stylu a zohledňují účel i adresáty, pro něž jsou úřední dokumenty pořizovány.

Typologie interference a její kritické zhodnocení na případu češtiny (L2) a vietnamštiny (L1)

Radim Ošméra

Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita, Brno

Příspěvek stručně představí teorii a pojem mezijazyka (Selinker 1971) a typologii interference ve fonetice druhého jazyka podle Major (2008) a Beneš (1975). V navazující části seznámí s výsledky výzkumu zaměřeného na transfer z vietnamštiny do češtiny v rovině fonetické a na dopady tohoto transferu v porozumění. První fáze výzkumu sestávala ze srovnání fonetiky vietnamštiny a češtiny. Ta identifikovala typologicky čtyři problematické oblasti v osvojování češtiny pro mluvčí s prvním jazykem vietnamštinou. Příspěvek se zaměří na druhý z nich, a to na odlišnou distribuci konsonantů obou jazyků. Například konsonantický inventář češtiny i vietnamštiny obsahuje palatální glidu [j], která se shodně objevuje ve finální pozici; srov. č. bo[j] a viet. to[j] já'. Rozdíl je ale v iniciální pozici, kde se [j] objevuje v češtině (např. [j]ablko), ale ne ve vietnamštině. Výsledky výzkumu slouží také jako kritické zhodnocení, zda jsou dosavadní typologie pro interference na úrovni fonetiky dostačující.

Možnosti výzkumu percepce a interpretace sémioticky smíšeného textu a jeho teoretické ukotvení

Petra Paťchová

Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova, Praha

Cílem referátu je podat přehled o výzkumech zabývajících se verbálním a vizuálním znakem jako sémiotickou jednotkou a jejich významem pro pochopení sémioticky smíšeného textu.

V příspěvku shrnujeme dosavadní zjištění v rámci disertační práce, která je zaměřena na zkoumání vztahu verbálního a vizuálního znaku v sémioticky smíšených textech a jejich význam v procesu percepce a interpretace textu žáky 2. stupně základní školy. Součástí textu je i nástin metodologie výzkumu zahrnující jak klasické postupy (dotazník, polostrukturovaný rozhovor), tak využití přístroje na měření pohybů očí, tzv. eye-trackeru. Studie je založena na předpokladu, že sémioticky smíšený text obsahující záměrnou kombinaci verbálního a vizuálního znaku umožňuje lepší porozumění textu než text bez vizuální složky.

Vztahem verbálního a vizuálního znaku v souvislosti s percepcí a interpretací textu se zabývají české i zahraniční studie. Například Peter Pericles Trifonas v textu Semiosis and the Picture-Book: On Method and Cross-medial Relation of Lexical and Visual Narrative Texts (2002) prezentuje obrázkové knihy jako významný prostředek a zdroj interakce mezi lexikálními a vizuálními prvky, které obsahují znaky nebo kódy, jež společně vytvářejí textovou strukturu ve vztahu ke kognitivní, afektivní a estetické reakci, která je vyžadována od čtenáře-diváka. Upozorňuje na to, že tento proces současně umožňuje rozvíjet čtenářské dovednosti a vnímání sebe sama na pozadí společensko-kulturního kontextu.

Frank Serafini a Stephanie F. Reid (2022) pracují s pojmem analytický rámec a poukazují na význam kombinace analytických rámců pro pochopení složitosti současných obrázkových knih a jejich role ve vzdělávacím prostředí. Vytyčují tři základní analytické rámce, a to sociální sémiotický, literární a umělecký.

V českém prostředí se tematikou primárně z hlediska čtenářské gramotnosti dlouhodobě zabývá výzkumná skupina PedF Ostravské univerzity v Ostravě (konkrétně D. Sztablová, D. Labischová a I. Gejgušová), která zkoumá čtenářské strategie v souvislosti s verbálním a neverbálním ikonickým textem a vliv těchto strategií na výsledky textové analýzy a interpretaci (Gejgušová, 2015).

Receptive Multilingualism in Scandinavia – Mutual Intelligibility of the Continental North Germanic Languages from a Lexicological Perspective

Marko Petrić

Faculty of Philology, University of Belgrade

Communication is not necessarily impaired by participants speaking different languages. The three Scandinavian languages, often described as a dialect continuum, are a classic example of mutually intelligible languages where semicomunication is both possible and frequently practised. Being receptively multilingual, meaning that speakers of Danish, Norwegian and Swedish tend to be able to comprehend the other two Scandinavian languages without having the ability to reproduce any other than their native one, Scandinavians can be expected, from a lexicological perspective, to base their inter-Scandinavian communication on their (passive) vocabulary. In other words, although these languages share many lexical features that enable semicomunication, they also diverge from each other in terms of their vocabulary. Speakers of Scandinavian, because of that, have to be aware of a number of semantic false friends as well as lexical differences. Besides strategic approaches like neighbour language teaching, that is a result of the linguistic awareness of the Scandinavian language community, there are also spontaneous factors of inter-Scandinavian comprehension and communication which include not only Danish, Norwegian and Swedish speakers' contact with their fellow Scandinavian languages, but also the speakers' exposure to dialects of their native Scandinavian language. In conclusion, in this paper we argue that passive vocabulary is one of the main pillars of receptive multilingualism in Scandinavia. Using the descriptive method, we aim to explicate receptive multilingualism which, in the case of the Scandinavian languages, as we claim in this paper, is to be analysed from a lexicological point of view and in relation to both dialect exposure and neighbour language exposure. The corpus used in the analysis is excerpted from Scandinavian dictionaries DDO, NAOB and SAOB.

Vývoj jazyka pohádek

Inese Pintāne

Filozofická fakulta, Univerzita Karlova, Praha

Na jazyk se dá dívat jako na jeden z nejdůležitějších a nejpoužívanějších nástrojů v lidském životě. Pomocí jazyka přemýšlíme a komunikujeme. Jakýkoliv jazyk je úzce spjat s teleologickým systémem těch, kdo ho používají. Proto se změny v teleologickém systému odrážejí i v jazyku jakékoli komunity. O tradicích a hodnotách jedné či druhé komunity se lze hodně dozvědět z pohádek, které jsou předávané z generace na generaci. Je známo, že pohádky, především jejich struktura a motivy, byly dosud zkoumány hodně, ne však také samotný jazyk pohádek.

Implementací Jakobsonova komunikačního modelu, který se skládá ze šesti vzájemně souvisejících prvků, nabídnou pohled na pohádku jako na kanál, prostřednictvím kterého vypravěč vypráví čtenáři v určitém kontextu a pomocí určitého kódu (jazyka) nějaké poslání. Předpokládá se, že pokud se změní jeden z těchto prvků, mělo by se odpovídajícím způsobem vyvinout i zbývajících pět, aby nedošlo k přerušení komunikačního toku v tomto modelu. Proto předpokládám, že jazyk pohádek se také vyvíjí s přihlédnutím ke změnám v teleologickém systému komunity, ve které jsou pohádky vyprávěny, aby pohádky byly stále srozumitelné svým čtenářům a našly nové adresáty.

Jestli jsou mnou uvedené předpoklady správné, mohli bychom se zkoumáním jazyka pohádek dozvědět, jestli a jak se mění jazyk pohádek.

Ve svém příspěvku se zaměřím na kód (jazyk) a provedu diachronickou analýzu jazyka devíti litevských pohádek, které August Schleicher nasbíral v roce 1852 během svého pobytu v Malé Litvě a které později zaslal do Prahy ve svých dopisech Pavlu Josefu Šafaříkovi. Účelem této diachronní studie je sledovat, jak editoři v letech 1857, 1903 a 1993 změnili jazyk těchto pohádek, aby se ujistili, že tyto pohádky budou stále srozumitelné svým současným litevským čtenářům. Porovnávané texty budou v litevštině.

Specifika a specifické metody výuky výslovnosti ve skupinách rodilých mluvčích hindštiny na Dillíské univerzitě

Veronika Resslová

Filozofická fakulta, Univerzita Karlova, Praha

Příspěvek se zabývá specifickými problémy rodilých mluvčích hindštiny s nízkou úrovní vzdělání při osvojování české výslovnosti. Během výuky v heterogenních skupinách na Dillíské univerzitě jsem s cílem umožnit těmto studentům rychlé osvojení české výslovnosti vypracovala přibližnou fonetickou transkripcí českých hlásek, které se nevyskytují v hindštině, do skriptu dévanágarí. V příspěvku se věnuji přijetí transkripce studenty a uvádím předběžné výsledky rozhovoru s ohniskovou skupinou studentů prvního ročníku poté, co se seznámili s českou výslovností. Zamýšlím se nad výhodami a nevýhodami použití přibližné fonetické transkripce v heterogenních skupinách rodilých mluvčích jazyků, které jsou foneticky velmi odlišné od češtiny, a také nad kulturním a politickým významem transkripce do skriptu dévanágarí v kontextu současné Indie.

Developing a method of measuring how grammar is understood: the perception of the English present perfect by Polish learners of English and British native speakers

Matthew Rosario

Jan Dlugosz University, Częstochowa

This presentation discusses research based on developing a method to measure how grammar is understood. Here, the focus is on Polish learners of English (n=119) and British native speakers (n=30) and how the English present perfect is perceived. The aim of the research was to gain an understanding of if and how the qualities expressed by the present perfect are perceived and use the data to develop a perception-based pedagogy. It was hypothesised that British native speakers would have the highest levels of perception and that this level would decrease in line with English proficiency.

The present perfect was treated as having three prototypical uses and for each use two qualities which could be measured: the universal ('continuability' and 'incompleteness'), the experiential ('indefiniteness in time', and 'number'), and the resultative ('recency' and 'resultativeness'). Two additional qualities were measured: 'current relevancy' and 'temporal connection'. Using an original method, a questionnaire was created where the qualities were placed on bipolar scales with their opposites, e.g., the quality of continuability had the scale of 'non-continuable' and 'continuable'. All scales had hypothesised 'correct' perceptions. Participants were presented with the same 12 sentences: three universal, three experiential, three resultative, and three past simple. Participants were asked to rate the degree to which they perceive the qualities represented in the bipolar scales in the events/states.

The results show that the ability to perceive the qualities expressed by the present perfect corresponds to the level of English language proficiency. However, advanced and proficient Polish participants often performed at higher levels than British native speakers did. Although most qualities were perceived at higher rates for the hypothesised perception, the qualities expressed by the experiential, indefiniteness in times, and number were not found to be distinct from the other uses.

Jakým dialektem vlastně mluví komiksové postavy z Kumamoto, Kjúšú?

Jana Sedláčková

Filozofická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci

V Japonsku se vyskytuje celá řada dialektů, které jsou do menší či větší míry rozdílné od standardní japonštiny. Jedním z těch méně srozumitelných je dialekt v prefektuře Kumamoto na ostrově Kjúšú, ve kterém je zachována celá řada jevů z klasické japonštiny a zároveň obsahuje velké množství místních výrazů nepodobných těm ve spisovném jazyce (Akijama a Jošioka, 1991). Dialekt je do dnešní doby v regionu poměrně prestižní a vyskytuje se i v komerčním prostředí. Zároveň patří mezi jedny z nejpopulárnějších dialektů v japonské společnosti (Soní seimei, 2022). Vyskytuje se tedy i v literatuře a dalších médiích, kde ale dochází k odklonu od reálného dialektu k fikčnímu (Kinsui, 2005), zvlášť pokud autoři nejsou rodilými mluvčími. Jestliže se tedy v současné populární kultuře, konkrétně v komiksech manga, vyskytne postava, která hovoří kumamotským dialektem, jakým dialektem vlastně mluví? Jsou výrazy, které se objevují, srozumitelné širšímu okruhu čtenářů? Dochází k jeho zjednodušování? Nebo jde o záměrně nesrozumitelné konstrukce, které jen podtrhnou exotičnost a vzdálenost regionu od hlavního města? Pomocí korpusové analýzy vybraných děl z žánru manga se zaměřím na tendence v používání tohoto dialektu, jaké jsou nejčastější dialektové jevy, do jaké míry jsou pro danou oblast specifické a jestli nedochází ke kontaminaci dalšími dialekty, popř. jakými.

Bimodální bilingvismus, jeho výzkum a české jazykové prostředí

Michaela Svoboda

Filozofická fakulta, Univerzita Karlova, Praha

V našem příspěvku představíme problematiku bimodálního bilingvismu se zaměřením na bimodálně bilingvní osvojování jazyka u dětí v České republice. Bimodální bilingvismus je v současné době poměrně atraktivním, leč dosud nedostatečně probádaným fenoménem. Týká se jedinců ovládajících minimálně dva jazyky, které se odehrávají v různých modalitách. Na rozdíl od bilingvismu unimodálního se v něm objevuje takzvaný code-blending – simultánní produkce ve dvou různých jazycích, což je umožněno právě tím, že dotčené jazyky využívají odlišné modality, a tedy i odlišné senzorické a motorické orgány pro jazykovou produkci a percepci. Významnou skupinu bimodálně bilingvních osob představují slyšící potomci neslyšících rodičů (označovaní jako CODA – z anglického children of deaf adults) jejichž jazyková akvizice bývá předmětem výzkumů. Zahraniční studie poukazují na odlišné mechanismy zpracování jazyka, které se u unimodálního a bimodálního bilingvismu uplatňují, což umožňuje mimo jiné identifikovat interference, které pramení z užívání dvou kódů v rámci jedné, popř. dvou modalit. V České republice byla této problematice dosud věnována pouze minimální pozornost. Představíme nový běžící projekt, který se bimodálním bilingvismem u českých dětí zabývá. Budeme se věnovat nejen teoretickému pozadí tohoto fenoménu a dosud získaným poznatkům, ale i praktickým aspektům psycholingvistického výzkumu s bimodálně bilingvními jedinci. Představíme také situaci CODA v České republice a design vlastního kvantitativního šetření, zaměřeného na vybavování slov u bimodálně bilingvních, unimodálně bilingvních a monolingvních dětí a dospělých. Prostor bude věnován úskalím spjatým s výzkumem jazyka v takto specifické skupině: budou diskutovány problémy metodologické, etické i čistě praktické.

Jazykový rozbor příznakových projevů na dezinformačním serveru

Patricia Šinkovičová

Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova, Praha

Příspěvek prezentuje výsledky výzkumu provedeného v závěrečné práci, která se zabývala jazykem současných médií. Výzkum se soustředí zejména na projevy, které neodpovídají vyjadřování objektivní publicistiky. Při hodnocení jazykových prostředků užitých ve vybraných zprávách navazujeme na celou řadu lingvistických prací zabývajících se prostředky jazykové persvaze a manipulace. Cílem výzkumu je rozpoznat příznakové vyjadřovací prostředky ve vybraných zprávách a srovnat četnost jejich výskytu ve dvou různých typech médií. Ve shodě s metodologií použitou pro posouzení objektivity v monografii V. Jilka a kolektivu Jazyk moderátorů Událostí, hlavního zpravodajského pořadu České televize z roku 2016 provádime analýzu jazykových prostředků užitých ve vybraných zpravodajských textech. Celkem bylo vybráno osm textů, čtyři z dezinformačního zdroje ParlamentníListy.cz a čtyři z veřejnoprávního serveru ČeskéNoviny.cz. Srovnávání zpráv umožňuje fakt, že ač byly vybrány zprávy z různých zdrojů, porovnáváme mezi sebou vždy ty, které informují o totožné události. Výzkum prokazuje vyšší výskyt příznakových jazykových prostředků na dezinformačním webu, avšak ukazuje, že ani zprávy vydané ČTK beze zbytku neodpovídají objektivnímu zpravodajskému vyjadřování. Funkce příznakových prostředků na webu ČeskéNoviny.cz je zejména atraktivizační a aktualizační. Analýza zjistila, že na dezinformačním webu prokazují manipulativní tendence pouze dvě ze čtyř vybraných zpráv. Všechny čtyři zprávy publikované na serveru ParlamentníListy.cz však vykazovaly vysokou míru bulvarizace sdělení, ke které dochází zejména prostřednictvím výběru atraktivních údajů a expresivních formulací v titulcích.

The Hierarchy of Verbal Projections in Czech, a minimalist approach

Honza Vejvoda

Filozofická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci

Contemporary minimalist theory is based centrally on English data and as such seems to focus on this language with its particularities to secondarily extrapolate this theory to other languages. Minimalism is based on notions of universal and generative grammars, and as such should be applicable to all languages regardless of their oddities. However, the Czech based analyses are few and far between. To at least partially rectify this state is the aim of this paper. While keeping close to minimalistic approach, using its devices and mechanisms, the paper tries to establish an overview of both English and Czech hierarchy of verbal projections, accounting for language particular differences, comparing the two and finding that their different surface patterns actually mask the fact that the two systems are very similar. For example, perfect aspect, which is traditionally considered very different between the languages by both Czech and international linguists, has common properties for both languages, as far as function and make up go at least. The paper touches on features, their properties, and mechanisms, since they serve as a cornerstone of following analysis of both hierarchies. Finally, an attempt to go one step further is made with providing original analysis for Czech analytical tenses which is subsequently adapted to be in line with current theory and findings.

Syntaktické konstrukce u osob s diagnostikovanou afázií

Eliška Veselá

Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova, Praha

Inspirací pro tento výzkum byla studie Bánrétiho et al. (2016), náš výzkum je zatím soustředen na jednu jeho část, a to užívání vedlejších vět. V jejich studii bylo u pacientů s Brocovou afázii zjištěno, že nedochází k užívání vedlejších vět, raději se projektují do konkrétních charakterů, nicméně dochází ke sdělení relevantního obsahu ToM. Jedná se tedy o velmi podstatné zjištění a identifikátor, kterým lze odlišit Alzheimerovu chorobu od afázie. Klademe si několik cílů: (1) popsat agramatické jevy, které jsou součástí mluveného projevu pacienta; (2) představit pacientovy obtíže v realizaci vybraných komunikačních dovedností; (3) konfrontovat analyzovaná data s teoretickými poznatkami.

Vycházíme z lingvistického rozboru mluveného dialogu s pacientem; analyzovaným materiálem jsou již existující transkripty, které byly pořízeny za účelem předchozího výzkumu a na nich byly ve dvojici vyhodnocovány konstrukce jevíci se jako věty vedlejší. Výzkum byl proveden na 6 pacientech s diagnostikovanou afázií.

Naše výsledky se shodují se studií Bánrétiho et al. U pacientů s Brocovou afázii nedochází k užívání vedlejších vět, u pacientů s Wernickeho afázii je frekvence užití vedlejších vět nepatrne vyšší, jasně nejvyšší je u pacientů s transkortikální motorickou afázii. Sdělování relevantního obsahu ToM predikujeme spíše jen u pacientů s Brocovou afázii, jelikož se při popisu děje animovaného seriálu projektují do jedné z postav v situaci, kdy popisují interakci dvou postav. Přínos pro logopedickou praxi shledáváme zejména v lepší analýze nedostatků u pacientů právě na základě lingvistických rozborů. Mohlo by dojít k předání získané informace lékařům a logopedům a ti by je mohli nadále používat k tomu, aby stanovili pro konkrétního pacienta nejfektivnější typ terapie.

Výuka češtiny a českých reálií na Lisabonské univerzitě

Pavlína Vondráčková

Filozofická fakulta, Univerzita Karlova, Praha / Faculdade de Letras, Universidade de Lisboa

Lisabonská univerzita nebo také Univerzita v Lisabonu (Universidade de Lisboa) je doposud jedinou veřejnou vzdělávací institucí v Portugalsku, kde je možné studovat český jazyk a českou kulturu. Výuku češtiny na Lisabonské univerzitě zajišťuje Lektorát českého jazyka a literatury, který je součástí Programu podpory českého kulturního dědictví v zahraničí Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

Čeština se na Filozofické fakultě (Faculdade de Letras) Lisabonské univerzity vyučuje od konce 90. let minulého století (Hristovsky, 2020). Přestože v Portugalsku chybí historická tradice zájmu o český jazyk a kulturu, každý rok se do kurzů hlásí noví studenti, kteří se chtějí češtinu naučit, např. v akademickém roce 2021/2022 studovalo češtinu 24 studentů, v letošním akademickém roce se počet zvýšil na 29. Největší skupinu tvoří studenti v tzv. volných kurzech (Cursos Livres), které jsou otevřeny pro všechny studenty Lisabonské univerzity a také pro zájemce z řad veřejnosti. Hlavním cílem lektorátu je nejen udržovat relativně vysoký počet studentů, ale i šířit povědomí o České republice, jejím jazyku, kultuře a možnosti studia češtiny na Lisabonské univerzitě.

Kromě představení lektorátu se tento příspěvek věnuje také prezentaci výsledků dotazníkového šetření, který byl realizován na jaře roku 2023. Cílem výzkumu bylo zjistit, jaké jsou postoje portugalských studentů k České republice a českým reáliím, a co je z oblasti reálií zajímá nejvíce. Jak potvrzují mnohé studie (např. Roubalová, 2006; Byram, 1989 aj.), reálie hrají ve výuce cizích jazyků významnou roli a mohou být jedním z motivačních podnětů ke studiu cizího jazyka. Pro měření postojů využíváme Likertovu škálu, která obsahuje 16 tematických okruhů z reálií. Tyto kategorie byly stanoveny na základě klasifikace témat Byrama (1993), ale též na základě vlastních zkušeností s výukou portugalských studentů. Součástí dotazníku jsou také otázky, pomocí nichž jsme zjišťovali motivaci studentů ke studiu češtiny.

Výzkum doposud ukázal, že postoj studentů k České republice je většinou velmi kladný. Pouze obtížnost jazyka či ne příliš zdravá česká kuchyně díla patřily k negativním reakcím. Na základě těchto výsledků chceme do výuky zařazovat prezentace a aktivity na téma, která se zdají být pro Portugalce nejatraktivnějšími.

Využití skriptovacího jazyka JavaScript v kognitivně lingvistickém výzkumu

Jakub Wenzel

Filozofická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci

Skriptovací jazyk JavaScript je důležitou součástí architektury většiny současných webů. Právě jeho prostřednictvím probíhá interakce mezi funkcemi dané webové stránky a konkrétním uživatelem. Ač je jeho podstata veskrze praktická, při vhodném zpracování a zacílení se JavaScript může stát také užitečným nástrojem při sběru jazykových dat.

Příspěvek v úvodu stručně objasní fungování jazyka JavaScript v kontextu webu a funkcí, které jsou s tímto jazykem bezprostředně spojeny. Tím budou naznačeny možnosti, které JavaScript nabízí pro potřeby jazykového výzkumu. Hlavní část příspěvku však bude věnována praktické ukázce, jež vychází z problematiky mentální reprezentace a zpracování lexikálního významu. Konkrétně se bude jednat o speciálně modifikovaný formulář, jehož hlavním cílem je sběr informací o čase, který dotazovaný potřebuje k vyhodnocení zobrazených lexémů a jejich kombinací.

Doba, která je potřebná k zpracování určité informace, má z hlediska kognitivní psychologie zásadní význam. Předpokládá se, že daný údaj souvisí se zpracováním informace v rámci neuronové struktury mozku, sekundárně také se samotnou podstatou fungování paměti a myсли. Výzkum v naznačeném směru by mohl vnést více světla do prozatím ne příliš probádané oblasti na pomezí lexikologie, psycholinguistiky a neurologie. Příspěvek proto ve svém závěru naznačí, jak konkrétně by mohla představená metoda pomoci v řešení problémů současné jazykovědy.

Znovu osvojování jazyka u pacientů po cévní mozkové příhodě

Sára Zelená

Filozofická fakulta, Univerzita Karlova, Praha

Cévní mozková příhoda má nejčastěji vliv na plynulost řeči a mluvu jako motorickou složku a řeč jako složku lingvistickou. U postižených se objevuje široké spektrum poruch řeči, nejčastěji se jedná o parafázie a parafrázie, neologismy, agramatismy a paragramatismy, stereotypie a automatismy, anomie, dysnomie, echolálie a mutismus. Ovlivněna je rovněž prozódie a artikulace. Práci připravují ve spolupráci s oddělením klinické logopedie ve Fakultní nemocnici Královské Vinohrady. Cílem práce je odpovědět na výzkumnou otázku: Jak a jakým způsobem dochází k osvojování jazyka u afatiků? V nemocnici se setkávám s afatiky při terapii s klinickým logopedem, sezení jsou anonymně nahrávána (pouze zvuková stránka, bez vizuální podpory). Součástí práce jsou rovněž polostrukturované rozhovory s rodinami afatiků. Pro afatiky je klíčovou součástí terapie rehabilitace, jež majoritně probíhá v domácím prostředí. Právě rodiny afatiků jsou často, leč laicky, schopny popsat změny v produkci řeči a přiblížit zvolené kompenzační strategie.